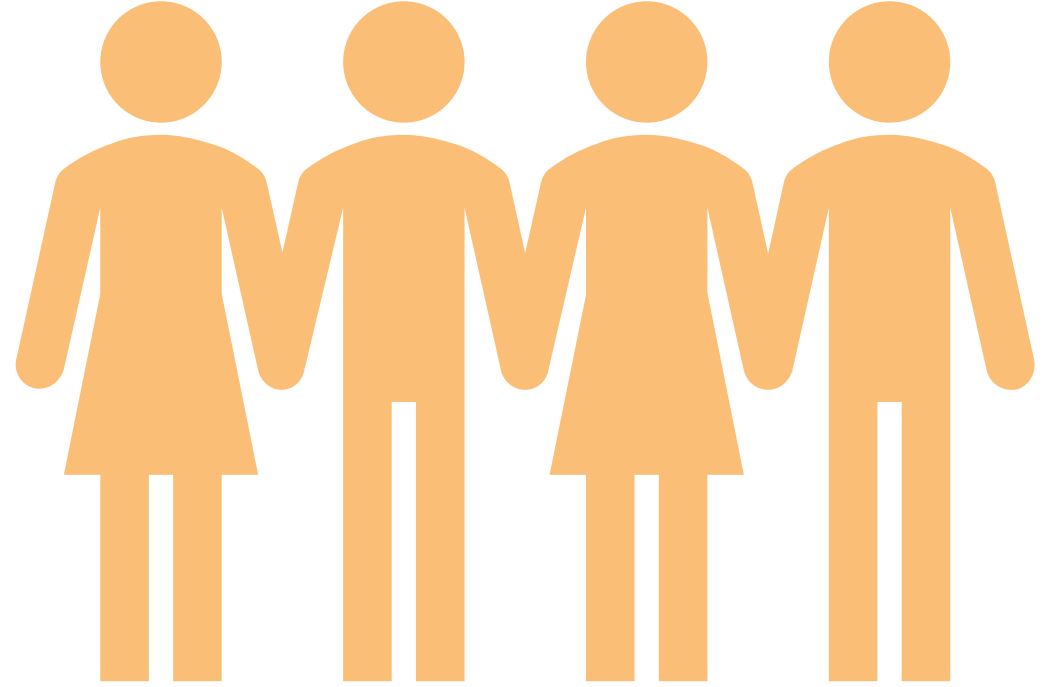

राष्ट्रिय युवा नीतिका लागी सुझाव प्रतिवेदन

पृष्ठभूमि

- आफ्नो ऊर्जा, सृजनशीलता र समाजका विभिन्न पक्षहरूमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सक्ने क्षमताका कारण कुनै पनि देश विकासका लागि युवा जनशक्तिको आवश्यकता हुन्छ।
- नेपालमा १६ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका नागरिकलाई युवा मानिन्छ । यो जनसङ्ख्या कुल जनसङ्ख्याको ४२.५५% हो ।
- नेपालको इतिहासमा युवा वर्गले पहिलो पटक देशको जनसङ्ख्याको सबैभन्दा ठुलो खण्ड ओगटेका छन्।
- यदि उचित रूपमा शिक्षित, दक्ष र सशक्त भएमा, यी युवाहरू जनसाङ्ख्यिक लाभांश बन्न सक्छन् र देशको आर्थिक वृद्धि र विकासमा योगदान पुऱ्याउन सक्छन् ।
- यद्यपि नेपालमा युवाहरूले विभिन्न चुनौतीहरूको सामना गर्नु पर्ने अवस्था छ ।

पृष्ठभूमि

- गुणस्तरीय शिक्षा र रोजगारीका अवसरहरूमा असमान पहुँच,
 - व्यावसायिक सीप र प्रविधिमा सीमित पहुँच,
 - उच्च बेरोजगारी दर,
 - युवा पलायन,
 - राजनीतिक अस्थिरता,
 - स्वास्थ्य र मानसिक स्वास्थ्यको अपर्याप्तता,
 - जातीय, लैङ्गिक तथा क्षेत्रीय भेदभाव
-

पृष्ठभूमि

- सर्वाङ्गीण विकासको लागि युवामा स्वास्थ्य र शिक्षाको पहुँच हुन जरुरी छ र यसका लागि यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य र अधिकार को भूमिका महत्त्वपूर्ण मानिन्छ।
- विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको परिभाषा अनुसार यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य भन्नाले- “यौन तथा प्रजनन प्रणाली को रोग तथा दुर्बलताबाट मुक्त हुनु मात्र नभई यसका कार्य र प्रक्रियाहरूमा समेत शारीरिक, मानसिक तथा सामाजिक तवरले पूर्णपुरमा स्वस्थ हुनु हो”।
- यसभित्र आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य सेवा, परिवार नियोजन, एच.आई.भी/एड्स साथ साथै अन्य यौनजन्य सङ्क्रमणहरूको रोकथाम र उपचार, बृहत्तर यौनिकता शिक्षा, सुरक्षित गर्भपतन, लैङ्गिक हिंसा रोकथाम, बाँझोपन र पाठेघरको क्यान्सरको पहिचान र उपचार जस्ता सेवाहरू पर्दछन्।

पृष्ठभूमि

- यौन तथा प्रजनन अधिकारहरू अन्तर्गत विवाह गर्ने/नगर्ने, परिवार बसाउने/नबसाउने, बच्चा जन्माउने/नजन्माउने, कहिले जन्माउने, कति जन्माउने भन्ने विषयमा निर्णय लिने अधिकार, सम्मानजनक तरिकाले सेवाहरू उपयोग गर्न पाउने अधिकार तथा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयहरूमा दुर्व्यवहार बाट मुक्त हुन पाउने अधिकारहरू पर्दछन्।
 - बृहत् यौनिकता शिक्षाको माध्यमबाट युवाहरूलाई शिक्षित गर्नु यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य र अधिकारको एक महत्त्वपूर्ण पाटो हो।
 - यस शिक्षाले युवा वर्गलाई मानव विकास, शरीर रचना, माया, प्रेम र सम्बन्ध, लैङ्गिकता, हिंसा, यौनिक व्यवहार तथा यौन अभिमुखीकरण, प्रजनन स्वास्थ्य, गर्भ निरोधन, र एचआइभी लगायत अन्य यौनजन्य सङ्क्रमणहरूको विभिन्न पक्षहरूको बारेमा शिक्षित र सशक्त बनाउँछ।
 - बृहत् यौनिकता शिक्षाले युवाहरूलाई सूचना तथा सञ्चार क्षमता, विश्लेषणात्मक चिन्तन साथै वार्तालाप गर्न सक्ने क्षमताको विकास गर्छ। जसले अन्ततः समग्र शैक्षिक प्रगतिमा सहयोग गर्छ र युवाहरूलाई आफ्नो हक अधिकारको लागि पैरवी गर्न सशक्त बनाउँछ।
-

नेपालमा यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यको अवस्था

- बच्चा जन्माउन नचाहँदा अथवा ढिलो जन्माउन चाहँदा पनि परिवार नियोजनका साधनहरू प्रयोग गर्न नसकेका विवाहित महिलाहरूको अनुपात २१% छ ।
- यो प्रतिशत १५-१९ वर्ष उमेर समूहमा सबै भन्दा बढि ३०.९% रहेको छ र २०-२४ उमेर समूहमा यो अनुपात २९.१% रहेको छ ।
- एचआइभी रोकथाम सम्बन्धीको ज्ञान युवा महिलामा १६% र पुरुषमा २७% रहेको पाइएको छ ।
- नेपालमा महिलाको पुरुष भन्दा अगाडि विवाह हुने गर्दछ । पहिलो विवाहको औसत उमेर महिलाहरूमा १८.३ वर्ष र पुरुषहरूमा २१ वर्ष रहेको छ । नेपाल दक्षिण एसियामा तेस्रो उच्च बालविवाह दर भएको देश हो । यहाँ ३७% नेपाली महिलाको १८ वर्षको उमेरमा विवाह भइसकेको हुन्छ भने १०% ले १५ वर्षअघि नै विवाह गरेका हुन्छन् ।

नेपालमा यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यको अवस्था

- नेपालमा १५ देखि ४९ वर्षका २३% महिलाहरू १५ वर्षको उमेरदेखि शारीरिक हिंसाको शिकार भएका हुन्छन् ^१।
- साईबर क्राइम ब्यूरो को रेकर्ड अनुसार, नेपालमा २०२१ सालमा तीन हजार भन्दा बढी अनलाईन दुर्व्यवहार सम्बन्धि मुद्दा दर्ता भएको थिए ।
- महिनावारी स्वास्थ्य सम्बन्धि शिक्षा को कमी, कमजोर बृहत् यौनिकता शिक्षा, विद्यालयमा उचित पानी, सरसफाइ र स्वच्छता सुविधाको अभाव, किशोरीहरूको प्रजनन् स्वास्थ्य र अधिकारको चुनौतिको रूपमा पाइएको छ।
- बृहत् यौनिकता शिक्षाको केही पक्ष विद्यालय शिक्षामा समावेश भएपनि यसको प्रभाकरितामा शिक्षकहरूको प्रमुख भूमिका हुनेगर्दछ ।
- पुरानो तरिकाले अध्यापन गराउने, विना योजना पढाउने र व्यावहारिक तरिकाले पढाउन भौतिक संरचनापनि विद्यालयमा नहुनाले समग्रमा शैक्षिक गुणस्तर कमजोर रहेको छ ।

नेपालमा यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यको अवस्था

- लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक युवाहरू अन्य समूह भन्दा छिटो प्रारम्भिक यौन सम्पर्क राख्ने, असुरक्षित यौन सम्पर्कमा संलग्न हुने गरेको पाइन्छ । जसले गर्दा यो जनसंख्या मा विभिन्न यौन संक्रमणहरूको दर बढि हुने पाइएको छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूमा यौनिकता सम्बन्धि विषयमा कम जानकारी भएको, सेवाहरू पहुँच योग्य नभएको, समाज र सेवाप्रदायकबाट पनि लान्छना युक्त दृष्टिकोणले हेरिने भएकाले यी समूहहरूमा यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यको पहुँच निकै कठिन रहन गएको पाइएको छ । यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सामाग्रीहरू पनि पहुँचयुक्त ढाँचा र भाषामा जस्तै ब्रेल, साङ्केतिक भाषा, ठूलो छाप, सरल भाषा र चित्रसहित उपलब्ध हुदैनन् । यसले गर्दा तिनमा स्वस्थ्य शिक्षा र सूचनामा पहुँच कम भएको पाइन्छ ।

राष्ट्रिय युवा नीति र संशोधनको आवश्यकता

युवाका मुद्दाहरु समेटिएका छन्

- नेपालको संविधान २०७२
- राष्ट्रिय युवा नीति २०७२
- राष्ट्रिय युवा परिषद् ऐन २०७२
- पन्ध्रौ योजना (आब: २०७६/७७-२०८०/२०८१)
- युथभिजन-२०२५

यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यको दृष्टिबाट हेर्दा राम्रा पक्षहरु

स्वास्थ्य शिक्षा लाई प्रारम्भिक तहबाट समावेश गर्ने

यौन स्वास्थ्य शिक्षामा पहुँच

यौन हिंसा बाट मुक्ति

सुरक्षित र सकारात्मक यौन व्यवहार अपनाउन प्रोत्साहन, एचआईभी/एड्स रोकथाम

मातृत्व तथा प्रजनन् अधिकार

परिवार नियोजन

यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यका केही विषयहरु समेटिएका भएतापनि

बदलिँदो परिवेशमा किशोरकिशोरीहरूले सामना गरिरहेका अनलाईन दूर्व्यवहार, किशोरकिशोरीमैत्री यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा र सुचना, अपाङ्गता तथा लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्य समुदायका किशोरकिशोरीहरूको पहिचान र सशक्तिकरण, लैङ्गिक न्यायपूर्ण दृष्टिकोण यस नितिमा स्पष्टसँग खुल्न सकेको छैन।

तीन तहको सरकारको युवाप्रतिको दृष्टिकोण, भूमिका र युवा नेत्रित्व तथा परिचालनको नीति के कस्तो हुने भन्ने पक्ष पनि यस नीतिमा समेटिन सकेको छैन।

त्यसको साथै युवाका विषय र सवालसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने विभिन्न नीति तथा ऐनसँग यस नीतिको तादात्म्यता मिलाउनुपर्ने तङ्कारो आवश्यकता रहेको छ ।

त्यसैले.....

- यस नीतिलाई बृहत्तर यौनिकता शिक्षाको दृष्टिकोणले अझ उदार तथा युवामुखी बनाउन र दिगो विकास लक्ष्यको कसैलाई पछि नछोडौं भन्ने महत्वाकांक्षी उद्देश्य प्राप्त गर्न राइट हियर, राइट नाउ सञ्जालको नेतृत्वमा यो प्रतिवेदन तयार पारिएको हो ।
- यस प्रतिवेदनले युवाहरूको आवाजलाई प्रतिध्वनित गर्दै संशोधन हुने राष्ट्रिय युवा नीति युवाहरूको सवालहरूप्रति उत्तरदायी, समावेशी र युवाको आवश्यकता अनुरूप होस् भन्ने वकालत गर्दछ ।

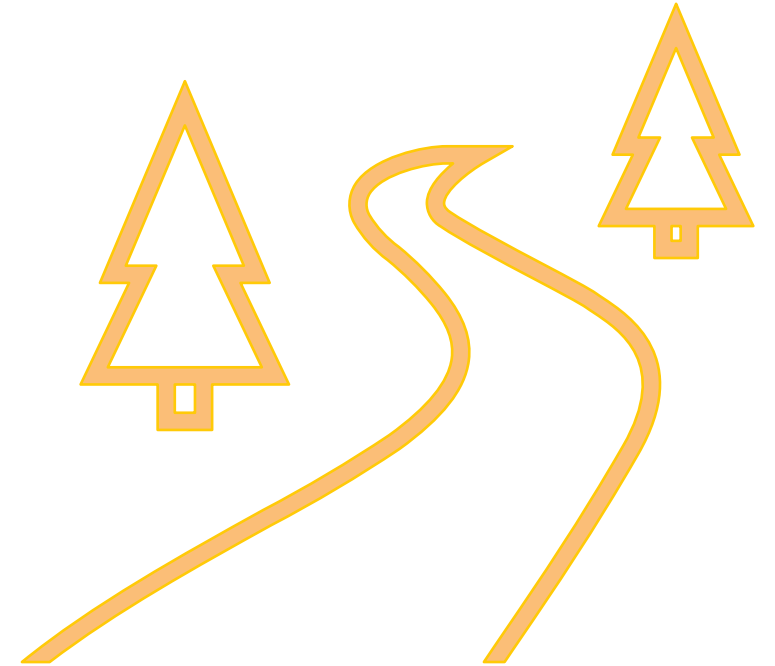
प्रतिवेदन को तयारी

- ७ प्रदेशका युवाहरु संग छलफल
- नीति नियम, अनुसन्धान को अध्ययन

अगाडिको बाटो

- सबै छलफलहरूमा लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक तथा अपाङ्गता भएका युवाहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा, र रोजगारीका अवसरहरूमा समान पहुँच सुनिश्चित गरियोस् भन्ने आवाज उठेको थियो ।
- अब बन्न गैराखेका नीतिगत दस्तावेजहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनुपर्ने आवाज सबै छलफलमा समग्र रूपमा उठेको थियो ।
- युवा विकासका लागि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहहरूको बिचमा प्रभावशाली समन्वय र समाजका सबै अंगहरू साझेदारी गरेर अगाडि बढ्ने मात्र तयार पारिएका सुझावहरू फलदायी हिसाबले कार्यान्वयन हुन सक्छन् ।

सामान्य सुझावहरु

शिक्षा

- गुणस्तरीय प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा विद्यालय तह देखि लागू गराउने कुरालाई बाध्यकारी बनाउने खालको नीतिगत व्यवस्था हुनुपर्दछ।
- अनौपचारिक शिक्षा, सीप तालिम आदिमा समयानुकूल परिष्कृत गराउँदै दक्ष र प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन र वितरण गर्ने किसिमको नीतिगत व्यवस्था सुनिश्चितता गराइनु पर्दछ।
- पूर्व-प्राथमिक तहदेखि नै शिक्षण सिकाई प्रभावकारी बनाउनको लागी No tech, Low Tech र High-tech प्रविधिलाई अङ्गिकार गर्ने र सिकाईको विश्वव्यापी ढाँचा (Universal Design for Learning) लाई अनुशरण गर्ने किसिमको नीतिगत व्यवस्था समेटिनु पर्दछ।
- विद्यालय शिक्षालाई जीवनोपयोगी सिपमा आधारित हुने किसिमको व्यवस्था सुनिश्चित गराइनु पर्दछ। शैक्षिक जनशक्तिको क्षमता विकासलाई प्राथमिकता दिने र शैक्षिक संस्थाहरूमा स्रोत, साधन र जनशक्तिको सुनिश्चिता हुनुपर्दछ ।

स्वास्थ्य

- स्वास्थ्यसेवाको गुणस्तर वृद्धि गरिनुपर्दछ ।
- स्वस्थ्य सेवा केन्द्रहरू सबैको पहुँचमा र पूर्वाधारहरू पहुँचयुक्त हुन आवश्यक छ ।
- मानसिक स्वास्थ्यसेवा प्रदान गर्न शैक्षिक संस्थाहरूमा परामर्श केन्द्रहरू स्थापना गरिनुपर्दछ।मानसिक स्वास्थ्य समस्या सम्बन्धी सचेतनाका कार्यक्रमहरू संचालन गर्नुपर्दछ ।

रोजगारी

- युवा उद्यमशीलतालाई स्थानिय तह सम्म लैजाने नीतिगत व्यवस्था हुनुपर्दछ । सीप विकास तालिम पश्चात कामको सुनिश्चिततामा पनि जोड दिनुपर्दछ ।
- अपाङ्गता भएका युवाहरूलाई आफ्नै व्यवसाय सुरु गर्न सबैगत तहबाट प्रोत्साहित गरिनुपर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवालाई विदेशमा सिकेको ज्ञान र सीपको आधारमा राज्यबाट आर्थिक सहायता प्रदान गरी स्वदेशमानै रोजगारीको अवसर सिर्जना गरिनुपर्दछ ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेटमा युवा लगानी सुनिश्चित हुनुपर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीबाट ठगिएका वा शोषणमा परेका युवाका लागि सरकारबाट निशुल्क कानुनी उपचार तथा परामर्शको व्यवस्था हुनुपर्दछ ।

नेतृत्व विकास तथा सशक्तिकरण

- राष्ट्रिय युवा परिषद्ले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा हुने कार्यक्रममा सहभागी हुने र प्रतिनिधित्व गर्ने युवा खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनोट गर्नुपर्दछ ।
- नेतृत्व विकास कार्यक्रमका लागि राष्ट्रिय युवा परिषद्लाई सहज बनाउन संघीय र प्रादेशिक संसद र मन्त्रालयहरूसँग इन्टरनेशियलको व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।
- विज्ञान तथा प्रविधिको पहुँच अन्य समूह भन्दा युवा वर्गमा बढी पाइन्छ । यसको सही तथा सुरक्षित उपयोग गर्ने क्षमता विकास गरिनुपर्दछ । युवाको विविधता लाई स्वीकार गरेर अपाङ्गता भएका , लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक समूहका युवाहरूलाई नेतृत्व विकास सम्बन्धि अवसरहरू प्रदान गरिनु पर्दछ । समग्र युवावर्ग लाई नीति निर्माणका प्रक्रियाहरूमा अर्थपूर्ण संलग्नताको सुनिश्चिता गरिनुपर्दछ । यसका लागि यस नीतिले सहयोगी वातावरण सिर्जना गर्नुपर्दछ । युवा सशक्तिकरणका लागि उपयुक्त खोज र अनुसन्धानका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनुपर्दछ । साथै नियोजित कार्यक्रमहरूमा विभिन्न सूचकहरूको स्थापना र ती सूचकहरूको नियमित मापन गरेर भविष्यका योजना र कार्यक्रमहरू तथ्यांक र प्रमाणमा आधारित हुनुपर्दछ ।

खेलकुद

- खेलाडीहरूलाई आकर्षक पारिश्रमिक, प्रोत्सहानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेर उनीहरूलाई उत्प्रेरित गरिनुपर्दछ।
- इ-स्पोर्टसलाई पनि सूचीकृत र राष्ट्रिय स्तरको खेलमा समावेश गरिनुपर्दछ।
- अपाङ्गता भएका युवाहरूलाई पनि खेलकुदका गतविधिहरूमा प्रोत्साहन गर्नको लागि खेल प्रशिक्षण, नियमित प्रतिस्पर्धा र विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगितामा सङ्लग्न गराउने किसिमको नीतिगत व्यवस्था अङ्गिकार गर्नु पर्दछ।
- युवाहरूलाई खेलमा पनि आफ्नो भविष्य छ भनेर आत्मविश्वास दिलाउने किसिमले खेलकुद पुर्वाधार विकासमा जोड दिने, विद्यालयहरूमा खेल शिक्षकहरू र आवश्यक सामग्रीको प्रवर्धन हुने र खेलकुदलाई व्यवसायिक सिपसँग जोड्ने किसिमको नीतिगत प्रबन्ध गरिनु पर्दछ।

यौन तथा प्रजनन् स्वस्थ्य र अधिकार केन्द्रित सुझावहरू

बृहत्तर यौनिकता शिक्षा

- युवाहरूको सर्वाङ्गीण विकासका लागि बृहत् यौनिकता शिक्षामा जोड दिन आवश्यक छ । बृहत् यौनिकता शिक्षा विद्यालय पढ्ने तथा विद्यालय बाहिर रहेका दुवै युवाहरू प्रति लक्षित हुनुपर्छ । युनेस्को यौनिकता शिक्षाका लागि अन्तराष्ट्रिय प्राविधिक मार्गनिर्देशनको निर्देशिका (ITGSE) अनुसार नेपालको शिक्षा पाठ्यक्रम परिमार्जन हुनुपर्दछ ।
- युवाई शिक्षामा पहुँच मात्र नभएर गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । बृहत् यौनिकता शिक्षा नयाँ तथा उपयुक्त प्रविधिहरूबाट अध्यापन गराउनुपर्ने आजको आवश्यकता हो ।
- शैक्षिक सामग्री अपाङ्गता मैत्री हुन जरुरी छ र अपाङ्गता भएका युवाहरूलाई अध्यापन गराउन सक्ने शैक्षिक जनशक्ति को पनि विकास गरिनुपर्दछ ।
- समग्र नीतिगत व्यवस्था र प्रावधानहरू लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता र सामाजिक समावेशिकरणको दृष्टिकोणले सकारात्मक हुने खालको अवस्था सुनिश्चितता गराइनु पर्दछ।
- गुणस्तरीय बृहत् यौनिकता शिक्षा प्रदान गर्नको लागि शिक्षकहरू तथा साथी शिक्षकहरूको क्षमता विकास गराउने किसिमको नीतिगत व्यवस्था सुनिश्चितता गराइनु पर्दछ।

- विद्यालयमा तथा समुदायमा किशोरकिशोरीमैत्री सुचना केन्द्र स्थापना तथा प्रवर्धन गर्दै लैजाने किसिमको नितिगत व्यवस्था गरिनु पर्दछ। साथै विद्यालयभित्र तथा बाहिर रहेका किशोरकिशोरीहरूलाई बृहत् यौनिकता शिक्षा, सुचना र सेवामा पहुँच कायम गर्नको लागि किशोरकिशोरी तथा युवाहरूलाई साथी शिक्षकको रूपमा परिचालन गर्ने नीति अङ्गीकार गरिने व्यवस्था सुनिश्चित गरिनु पर्दछ।
- विद्यालय र कार्यस्थल दुवै हिंसारहित र लैङ्गिकमैत्री हुनु पर्दछ । यी संस्थाहरूमा लैङ्गिकताको आधारमा हुने हिंसा सम्बन्धि सचेतनाका कार्यक्रमहरू र आन्तरिक र बाह्य रूपमा हिंसा र भेदभावका मुद्दाहरूलाई सम्बोधन गर्न उचित संयन्त्रको व्यवस्था गरिनुपर्दछ । राष्ट्रिय किशोरकिशोरी स्वास्थ्य तथा विकास रणनीति २०७५ को प्रभावकारी कार्यान्वयन र दिगो विकास लक्ष्यको प्राप्तिको लागि थप नितिगत व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।
- पहुँचयुक्त सूचनाका लागि आवश्यक शैक्षिक सामग्रीको विकास, प्रकाशन र वितरण सम्बन्धी नितिगत व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।

- विद्यालय नर्स कार्यक्रमलाई थप बृहत बनाउदै लग्नुपर्दछ र सेवाप्रदायकलाई चेतना अभिवृद्धि, व्यवहार परिवर्तन, स्वास्थ्य सेवा प्रदान र सामुदायिक संलग्नतामा जोड्नुपर्दछ।
- हाल लागू भएको स्यानिटरि प्याड कार्यक्रम अन्तर्गत गुणस्तरिय प्याड वितरणमा जोड र समग्रमा वातावरण मैत्री महिनावारी व्यवस्थापन मा जोड दिनुपर्दछ ।
- सरकारी तथा गैरसरकारी तवरबाट भएगरेका असल अभ्यासहरूको अनुशरण गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।

यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यसेवा र अधिकार

- औपचारिक तथा अनौपचारिक क्षेत्रमा कार्यरत युवालाई स्वास्थ्य वीमामा समावेश गर्न आवश्यक योजनाहरू तर्जुमा गरिनुपर्दछ र यसको सचेतना बढाएर यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्यमा हुने नागरिकको निजी खर्च घटाउनुपर्दछ ।
- लान्छनामुक्त यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य सेवालाई अधिकारको रूपमा स्थापना गरिनुपर्दछ र यसका लागि सेवाप्रदायकलाई उपयुक्त तालिम र समाजमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनुपर्दछ ।
- स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्न सामाजिक संजाल, टोल फ्री नम्बर जस्ता प्रविधिहरूको प्रयोग गरिनुपर्दछ।

- अहिले उपलब्ध निःशुल्क स्वास्थ्य सेवाहरूको सचेतना बढाएर यसको उपभोग बढाउनुपर्दछ।
- समाजका कुरीतिले युवा विकासका लागि बाधा अड्चन सिर्जना गरेका हुन्छन् । बालविवाह, जबरजस्ती विवाह तथा छौपडी र अन्य यस्ता कुप्रथाहरूको रोकथाम गर्न बनेका कानूनहरूलाई प्रभावकारी ढंगले लागू गरिनुपर्दछ र समाजमा यी कुरीतिहरू परिवर्तनको लागि युवाहरूको परिचालन गरिनुपर्दछ ।
- यौनजन्य तथा अन्य हिंसा (अनलाइन र अफलाइन) बाट युवाहरूलाई सुरक्षा प्रधान गरेर उनीहरूको समग्र विकासमा जोड दिनुपर्दछ । यसको लागि तीनै तहको सरकारले आवश्यक नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरिनुपर्दछ ।

धन्यवाद!!!